

UCHWAŁA NR 206/XVI/20
RADY GMINY ZAMBRÓW

z dnia 22 grudnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Zambrów na lata 2021-2023.

Na podstawie art. 176 pkt 1 i art.179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821) oraz art. 18 ust. 2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 i poz. 1378) Rada Gminy Zambrów uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Zambrów na lata 2021-2023, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zambrów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE ZAMBRÓW NA LATA 2021-2023

WPROWADZENIE

Rodzina to grupa jednostek powiązanych więzami krwi, której dorośli członkowie ponoszą odpowiedzialność za opiekę i wychowanie dzieci. Stanowi integralną część społeczeństwa, najmniejszą, a zarazem podstawową komórkę społeczną. Jako pierwsze i fundamentalne środowisko wychowawcze dziecka powinna dbać o jego wszechstronny rozwój psychiczny, osobisty, społeczny i fizyczny, zapewniać bezpieczeństwo i spokój w każdym aspekcie życia, dążyć do prawidłowego rozwoju moralnego i kulturowego. Proces wychowania stanowi podstawowy cel rodziny i jej pierwszorzędne zadanie. Poprzez interakcje rodzinne dziecko poznaje, co jest w życiu ważne, godne szacunku i naśladowania, a także poznaje otaczający świat i prawa nim rządzące, uczy się wyrażać swoje uczucia (lęk, obawa, zadowolenie, gniew) oraz wartościowania co jest dobre, a co złe. Postępowanie rodziców kształtuje określone wartości, postawy, przekonania, którymi w swoim życiu będą kierowały się ich dzieci. Identyfikując się z nimi dziecko uczy się odbierania świata, asymiluje ich poglądy. W rodzinie wychowują się kolejne pokolenia, które w późniejszym okresie swojego życia kreują społeczeństwo i dlatego tak ważne jest zachowanie prawidłowych ról społecznych. Tylko rodzina prawidłowo funkcjonująca jest warunkiem wykreowania młodego pokolenia, które będzie miało poczucie własnej wartości, przejawiało empatię, aspirację do budowania kolejnej prawidłowo funkcjonującej rodziny. Obok rodzin prawidłowo funkcjonujących istnieją rodziny dysfunkcyjne, które kształtują zaburzony i nieprawidłowy obraz rzeczywistości w percepcji dziecka. Dochodzi w nich do ciągłych, różnorodnych nieprawidłowości, jak np.: przemoc, uzależnienia, brak umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, zaniedbania, przestępczość, bezrobocie, obniżony poziom kompetencji wychowawczych, nieporadność życiowa. Rozpad rodziny, niewydolność wychowawcza, zanikanie poczucia bezpieczeństwa, narastanie konfliktów powodują wzrost zjawisk negatywnych, które wymagają ingerencji z zewnątrz, zaangażowania sił i środków społecznych. Długoletnie przebywanie rodziny w sytuacji kryzysowej może spowodować całkowite zerwanie więzi rodzinnych i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Mając na względzie fakt, że rodzina biologiczna jest najbardziej sprzyjającą w prawidłowym rozwoju dziecka należy zadbać o to, aby ono jak najdłużej w niej pozostało. Dlatego należy wspierać rodzinę, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje, podjąć pracę w jej najbliższym otoczeniu i w różnorodnych formach środowiskowych bez potrzeby odrywania dziecka od rodziny. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem w procesie zmian, z wykorzystaniem jej zasobów własnych, źródeł wsparcia zewnętrznego i z uwzględnieniem zasady pomocniczości.

Rodzinie przeżywającej trudności w prawidłowym funkcjonowaniu oraz wypełnianiu obowiązków rodzicielskich należy okazać wsparcie i interdyscyplinarną pomoc na rzecz przezwyciężania wszelkich dysfunkcji i wzmacniania prawidłowych umiejętności opiekuńczo-wychowawczych. W takiej sytuacji wymagany jest obustronny wysiłek: członków rodziny i pracowników instytucji pomocy społecznej (pracownika socjalnego, asystenta rodziny). Tylko wówczas można przywrócić normalne życie rodzinne i naturalne więzy rodzinne. W swoich działaniach pracownicy socjalni, asystenci rodziny mają za zadanie wspieranie i wspomaganie, a nie zastępowanie rodziców w wypełnianiu ich funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Osoby te pracują na rzecz rodzin przeżywających trudności i pomagają im w prawidłowym wypełnianiu przez nie funkcji. Rola asystenta rodziny polega na całościowym wspieraniu rodziny wychowującej dzieci zagrożone wykluczeniem społecznym, poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności, składający się na proces prowadzenia gospodarstwa domowego. Działania asystenta rodziny mają wspomagać rozwój kompetencji wszystkich członków rodziny, tj. rodziców, dzieci, czemu służy indywidualne podejście do rodziny i jej problemów. Nie przejmuje on działań za rodzinę, a jedynie wspiera ją w wykonywaniu określonych obowiązków, działań, ukazuje jakie efekty powinna przynieść ich praca.

Pozostawienie rodzin bez fachowego wsparcia i różnorodnej pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska dalszej degradacji rodzin i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami, którymi najbardziej

zagrożone będą dzieci. A zatem priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem.

Zgodnie z art. 176 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2020 poz. 821, t.j.) do zadań własnych gminy należy m.in.: opracowanie i realizacja 3-letniego gminnego programu wspierania rodziny, który zawiera kierunki działań zmierzających do tworzenia warunków dla prawidłowego funkcjonowania i wychowywania dzieci w rodzinach naturalnych, a rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu swoich funkcji zapewnia wsparcie poprzez organizację systemu i wyposażenie go w odpowiednie narzędzia. Celem programu jest przywracanie rodzinom zdolności do przezwyciężenia ich problemów opiekuńczo-wychowawczych przy współpracy samorządu, organizacji pozarządowych i innych instytucji zajmujących się rodziną.

Podstawowym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 jest utworzenie spójnego, scentralizowanego systemu wsparcia dzieci i rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych w celu przywrócenia rodzinom zdolności do wypełnienia ich funkcji, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane i uwzględniać prawo do zachowania tożsamości dziecka i jego prawa do utrzymania kontaktów z rodzicami. Realizowane w ramach Programu zadania koncentrować będą się na dziecku i na całej rodzinie w sytuacjach, gdy dziecko zostanie umieszczone poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej i umożliwienie dziecku powrotu do środowiska rodzinnego. Program będzie miał zatem charakter zróżnicowany, w zależności od celów i poszczególnych zadań prowadzących do ich realizacji, profilaktyczny i interwencyjny. Program ten to usystematyzowana, długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, mająca na celu podniesienie efektywności oraz skuteczności działań podejmowanych przez instytucje samorządowe na rzecz rodzin zamieszkujących gminę Zambrów. Interdyscyplinarną pomoc rodzinom przeżywającym kryzys powinny świadczyć lokalne służby społeczne oraz inne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, z zachowaniem zasady wzajemnej współpracy oraz poszanowania godności wszystkich uczestników działań. Działania profilaktyczne skierowane są przede wszystkim do rodzin wychowujących dzieci, niewydolnych wychowawczo, dotkniętych przemocą, ubogich i zagrożonych ubóstwem, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej. Rodzinie takiej powinno się zapewniać wsparcie, które polegać będzie w szczególności na:

- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie,
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomocy w integracji rodziny,
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Priorytetem będzie stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu rodzin. Każdy potrzebujący powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych. Działania na rzecz rodziny to czynności skierowane do poszczególnych jej członków oraz kampanie prowadzone na rzecz całej wspólnoty. Świadczenie wsparcia dla rodzin zagrożonych społecznym obniżeniem standardu życia ma dać poczucie bezpieczeństwa i gwarancje wsparcia instytucjonalnego.

Adresatem Programu są rodziny zamieszkujące gminę Zambrów, a w szczególności rodziny borykające się z trudnościami opiekuńczo – wychowawczymi oraz innymi problemami społecznymi, które narażają owe rodziny na wykluczenie społeczne. Ideą w tworzeniu niniejszego programu jest przekonanie o niezastąpionej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka, którą należy promować i wzmacniać, zwłaszcza wobec wyzwań współczesnego świata.

Zapisy Programu są spójne z aktami ustawodawstwa krajowego i lokalnego, takimi jak:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.,
- Konwencja o prawach dziecka,

- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Zambrów na lata 2016-2025 (uchwała Nr 94/XIII/15 Rady Gminy w Zambrów z dnia 18 grudnia 2015 r.).

Koordynatorem Programu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie. Jednostka realizuje zadania wynikające z szeroko rozumianej profilaktyki; konsekwentnie od wielu lat buduje lokalny system wsparcia i współpracy z osobami, instytucjami i organizacjami działającymi na polu profilaktyki i nie tylko, realizuje i prowadzi wiele działań ukierunkowanych na dziecko i rodzinę.

DIAGNOZA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA W GMINIE ZAMBRÓW

Podstawą do określenia działań w ramach Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2021–2023 jest charakterystyka sytuacji społeczno-demograficznej rodzin zamieszkujących gminę, analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zambrowie.

Gmina Zambrów położona jest w południowo-zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie zambrowskim należącym do obszaru „Zielonych Płuc Polski”. Gmina Zambrów, z powierzchnią 298,98 km² jest jedną z największych w województwie podlaskim. Na terenie gminy znajdują się 71 miejscowości, w tym 70 samorządów wiejskich (tj. sołectw). To gmina o typowo rolniczym charakterze. W bezpośrednim sąsiedztwie znajdują się: Gmina miejska Zambrów, Gmina Kołaki Kościelne, Gmina Szumowo, Gmina Rutki, a także gminy powiatów: wysokomazowieckiego, łomżyńskiego i Ostrowi Mazowieckiej. Gmina na dzień 31 listopada 2020 r. liczy ogółem 8 768 mieszkańców, z czego 4 313 to kobiety, zaś 4 455 to mężczyźni. W wieku produkcyjnym jest 5 716 osób.

Poniższa tabela uwzględnia dane statystyczne dotyczące liczby mieszkańców gminy Zambrów z podziałem na płeć oraz wiek.

Tabela nr 1. Liczba mieszkańców Gminy Zambrów

Lata	Liczba mieszkańców ogółem	W tym: kobiety	W tym: mężczyźni	Liczba osób w wieku produkcyjnym	
				kobiety	mężczyźni
2018 (stan na dzień 31.12.2018r.)	8906	4395	4511	2515	3052
2019 (stan na dzień 31.12.2019r.)	8831	4337	4494	2480	3051
2020 (stan na dzień 31.11.2020r.)	8768	4313	4455	2450	3007

Źródło: dane Urzędu Gminy w Zambrowie

Poniższa tabela uwzględnia dane statystyczne dotyczące liczby mieszkańców gminy Zambrów bezrobotnych.

Tabela nr 2. Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Zambrów

Lata	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych ogółem	W tym: kobiety	W tym: mężczyźni
2018 (stan na dzień 31.12.2018r.)	212	119	93
2019 (stan na dzień 31.12.2019r.)	194	115	79
2020 (stan na dzień 31.11.2020r.)	165	98	67

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zambrowie

Analiza danych zawartych z powyższej tabeli pozwala wysunąć następujące wnioski w obszarze demograficznym. Od kilku lat liczba mieszkańców Gminy Zambrów nieznacznie spada. Tendencja ta spowodowana jest w głównej mierze ujemnym przyrostem naturalnym oraz migracjami mieszkańców.

Do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny niezbędna jest również analiza danych o osobach i rodzinach z terenu gminy objętych wsparciem GOPS w Zambrowie. Jak wynika z powyższych danych Gminę Zambrów według stanu na dzień 31 listopada 2020 r. zamieszkuje 8 768 mieszkańców z czego 165 osób zarejestrowanych było w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoby bezrobotne.

Problemy społeczne w gminie Zambrów rozwiązuje przede wszystkim Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, przy współpracy z instytucjami, stowarzyszeniami, ze szkołami, Komendą Powiatową Policji, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrów, Sądem Rejonowym w Zambrowie, kuratorami sądowymi, Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym, Poradnią Pedagogiczno-Psychologiczną w Zambrowie, Stowarzyszeniem Klubem Abstynenta „Ostoja” w Zambrowie, Ośrodkiem Wsparcia Rodziny Caritas Zambrów.

Poniżej zostały przedstawione zbiorcze statystyki dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2018-2019 oraz powodów przyznania pomocy rodzinom przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie w roku 2018 i 2019. Należy pamiętać, że pomoc danej rodzinie mogła zostać udzielona z więcej niż jednego powodu.

Tabela Nr 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2018-2019.

Rok	Liczba rodzin ogółem	Rodziny z dziećmi ogółem	Liczba rodzin z 1 dzieckiem	Liczba rodzin z 2 dziećmi	Liczba rodzin z 3 dziećmi	Liczba rodzin z 4 dziećmi	Liczba rodzin z 5 dziećmi i więcej
2018	177	55	19	16	12	5	2
2019	161	51	22	15	9	2	2

Źródło: dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zambrowie.

Łącznie ze świadczeń z pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródło finansowania skorzystało w 2018 r. 177 rodzin, w których liczba osób wynosiła 401, zaś w 2019 r. było ich 161 a liczba osób w rodzinie to 354. Z przedstawionej tabeli wynika, że w analizowanych latach liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej nieznacznie maleje.

Tabela Nr 4. Powody przyznawania pomocy społecznej w 2018 r. i 2019 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	
	2018 r.	2019 r.
Ubóstwo	111	105
Niepełnosprawność	77	71
Bezrobocie	60	69
Długotrwała lub ciężka choroba	46	54
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	44	41
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny niepełne	19	17
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny wielodzietne	19	13
Zdarzenie losowe	5	6
Alkoholizm	2	2
Bezdomność	0	2
Narkomania	1	1
Sytuacja kryzysowa	0	1
Trudności w przystosowania się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1

Źródło: dane ze sprawozdań rocznych GOPS.

Wśród osób ubiegających się o wsparcie w ramach ustawy o pomocy społecznej nadal głównym powodem przyznawania świadczeń jest ubóstwo. Kolejnymi powodami udzielenia pomocy były niepełnosprawność, bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych. Jak wynika z powyższych danych dzięki dobrze prowadzonej pracy socjalnej liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej systematycznie maleje. Pracownicy socjalni w swojej pracy bardzo duży nacisk kładą na aktywizowanie i motywowanie swoich klientów do podejmowania działań ukierunkowanych na poprawę ich sytuacji życiowej. Współpracują w tym zakresie z wieloma instytucjami i organizacjami, co przynosi efekty w postaci usamodzielnienia się klientów i uniezależnienie od pomocy społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie realizuje również zadania z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W analizowanych latach GOPS w Zambrowie nie współfinansował tego zadania (tzn. nie partycypował w kosztach pobytu dziecka w pieczy instytucjonalnej).

W sytuacji, gdy rodzice znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej i nie są w stanie sami wypełniać należycie funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci o potrzebie umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej decyduje Sąd Rodzinny. Postanowienia Sądu wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, zapewniając opiekę, a gmina, właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej albo rodzinnym domu dziecka, ponosi odpowiednio wydatki:

1. 10 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

2. 30 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

3. 50 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie (wg stanu na dzień 31.11.2020 r.) wynika, że z terenu gminy Zambrów liczba dzieci w rodzinach zastępczych w 2020 r. wynosiła 1, w tym w spokrewnionej rodzinie zastępczej – 1 dziecko. Żadne dziecko z terenu gminy nie znalazło się w niezawodowych rodzinach zastępczych, w zawodowych rodzinach zastępczych, czy w rodzinnym Domu Dziecka.

Rodziny z bezrobociem oraz trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi stanowią znaczną część klientów pomocy społecznej. Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa oraz marginalizacji społecznej.

Mieszkańcy wsi są szczególnie narażeni na utrwalanie się ubóstwa, ponieważ mają gorszy dostęp do infrastruktury społeczno-technicznej, są gorzej wykształceni, a dominującym typem gospodarstwa domowego są liczne gospodarstwa domowe. W roku 2018 liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną wyniosła 401, zaś w 2019 r. – to 354 osoby. Zjawisko bezrobocia na wsi jest trwalsze, a rynek pracy jest mniej elastyczny, ma więc inny charakter niż w mieście. Dlatego też problem bezrobocia na wsi przyjął jakościowo inny wymiar niż w miastach, dysponujących rozleglejszym rynkiem pracy, stwarzającym mieszkańcom większe szanse na jej znalezienie niż ma to miejsce na obszarach wiejskich. Dodatkowo wieś utożsamiana jest zazwyczaj z ludnością zajmującą się rolnictwem i pracującą we własnych gospodarstwach, tymczasem coraz większa część mieszkańców wsi to osoby żyjące w rodzinach nie posiadających gospodarstw rolnych. Osoby trwale ubogie, bezrobotne, cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines społeczny. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych. Pracownicy socjalni spotykają się z coraz trudniejszymi sytuacjami i zjawiskami występującymi w rodzinach korzystających z pomocy. Wzrost uruchamianych procedur Niebieskiej Karty wynika m.in. z większej świadomości społecznej, wiedzy na temat swoich praw w zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej. Zespół Interdyscyplinarny jest głównym elementem gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W jego skład wchodzi specjalistów, którzy podejmują się współpracy, aby w ramach posiadanych kompetencji pomagać rodzinom, u których występuje zjawisko przemocy. Istnienie ZI pozwala na prowadzenie skoordynowanych działań umożliwiających szerokie spojrzenie na problemy klienta i jego najbliższych, a także daje możliwość podjęcia zaplanowanych, niepowielających się i niewykluczających się nawzajem działań. Taka dobra współpraca skutecznie zwalcza zjawisko przemocy domowej, poprawia relacje w rodzinach, a także uczy (szczególnie ofiary przemocy) jak istotne jest postrzeganie siebie, jako człowieka wartościowego zasługującego na spokojne życie. W 2020 r. odbyło się 8 posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego, prowadzono postępowanie u 13 rodzin z terenu Gminy Zambrów, u których stwierdzono zaistnienie zjawiska przemocy w rodzinie. Większość Niebieskich Kart zostało założonych przez KPP w Zambrowie. Warto podkreślić, że główne założenia planów pomocy sporządzonych dla w/w rodzin to przede wszystkim: praca socjalna świadczona dla rodziny w środowisku, szeroko rozumiane wsparcie ofiary przemocy domowej (psychologiczne, prawne, socjalne, w razie potrzeby także finansowe), współpraca z KPP w Zambrowie w ramach działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom przemocy domowej. Poprzez w/w działania ZI Gminy Zambrów w 2020 r. osiągnął cele w postaci:

- poprawa bezpieczeństwa w rodzinach, gdzie została założona Niebieska Karta – A;
- przezwyciężenie emocjonalnych skutków przemocy;
- uświadomienie sprawy problemu przemocy w rodzinie;

- zaprzestanie stosowania zachowań przemocowych w stosunku do rodziny;
- nawiązanie nowych relacji między członkami rodziny, gdzie występowała przemoc.

CEL GŁÓWNY

Stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w środowisku rodziny biologicznej oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo – wychowawczych w gminie Zambrów.

CELE SZCZEGÓŁOWE

1. Stworzenie efektywnego systemu wsparcia rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- objęcie dożywianiem dzieci tego wymagających,
- monitorowanie sytuacji zdrowotnej rodziny.

2. Wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych poprzez współpracę z pracownikami socjalnymi.

3. Prowadzenie wszechstronnej pracy socjalnej z rodziną.

4. Podejmowanie działań w celu pozostawienia dzieci w rodzinie biologicznej oraz przywróceniu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinom biologicznym.

5. Współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Gminny Program Wsparcia Rodziny, jest dokumentem przewidzianym do realizacji na lata 2021–2023. Jego celem jest stworzenie spójnego systemu środowiskowej pracy opiekuńczo – wychowawczej, dzięki któremu zwiększa się szanse życiowe dzieci z zaniedbanych środowisk bez konieczności zrywania więzi z rodziną.

Pierwszym priorytetowym celem tego Programu jest, aby dziecko wychowywało się jak najdłużej w rodzinie naturalnej.

Zawiera on propozycje skoordynowanych działań, zarówno profilaktycznych, jak i zmniejszających skutki patologii, skierowanych do rodzin, które wymagają pomocy nie tylko materialnej, ale głównie socjalnej oraz specjalistycznej (psychologicznej, prawnej, pedagogicznej). Proponowane działania mają za zadanie wesprzeć rodzinę, w pełnieniu jej podstawowych funkcji, w myśl zasady, że w pierwszej kolejności wykorzystywane powinny być zasoby i możliwości własne rodziny. Najważniejsze z tych działań to:

- edukowanie rodziców, poprzez dostarczenie im wiedzy o prawidłowościach lub nieprawidłowościach funkcjonowania rodziny i ich znaczenia dla rozwoju dziecka,
- wspieranie, m. in. poprzez poradnictwo,
- konsultacje dla osób zgłaszających problemy wychowawcze z dzieckiem.

Pomoc udzielana dziecku i rodzinie będzie obejmować:

- pracę socjalną poprzez bezpośrednie kontakty z rodziną i dzieckiem, udzielanie porad w sprawach życiowych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, gospodarowaniem budżetem rodzinnym i potrzebami dzieci,
- mediacje i negocjacje,
- pomoc materialna i rzeczowa,
- pomoc długofalowa, w razie konieczności: objęcie rodziny pomocą asystenta rodziny.

Drugim celem Programu jest powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.

Podstawowym zadaniem do realizowania tego celu jest inicjowanie działań niezbędnych do uregulowania sytuacji życiowej rodziny i umożliwienie powrotu dziecka. Rodziny, których dzieci opuszczają zastępcze formy opieki wymagają długoterminowego, systematycznego i specjalistycznego wsparcia w pełnieniu ról rodzicielskich. Realizacja założeń przyjętych w Programie pozwoli udzielić rodzinie szybkiej i skutecznej pomocy, aby dziecko mogło do niej powrócić na stałe.

HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ

Zadanie	Sposób realizacji	Realizatorzy	Termin realizacji
CEL 1: Zapobieganie umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej			
1. Tworzenie odpowiednich struktur oraz podejmowanie niejednorodnych działań wspierających rodziny z „grupy ryzyka”	1.1. Zatrudnienie asystenta rodziny z chwilą powzięcia informacji o rodzinach wymagających wsparcia asystenta rodziny.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	1.2. Doskonalenie zawodowe pracowników instytucji i organizacji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wszystkie instytucje i organizacje zajmujące się pomocą dziecku i rodzinie	2021-2023
	1.3. Prowadzenie mediacji w sprawach rodzinnych. Celem działania jest poprawa relacji w rodzinie, dążenie do rozwiązania konfliktów rodzinnych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja d.s. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny	2021-2023
3. Wsparcie rodziny i dziecka z „grupy ryzyka”	3.1. Organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	Gminna Komisja d.s. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	2021-2023
	3.2. Objęcie dzieci dożywianiem.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	
	3.3. Stała współpraca pedagogów szkolnych z innymi instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz wsparcia dziecka z rodziny „z grupy ryzyka”.	Placówki Oświatowe	2021-2023
	3.4. Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom niezaradnym.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gmina	2021-2023
	3.5. Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe	2021-2023
	3.6. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.	Gmina, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
CEL 2: Powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej			

1.Przygotowanie rodziny naturalnej do powrotu dziecka z pieczy zastępczej.	1.1.Praca socjalna z rodzicami, którym czasowo ograniczono władzę rodzicielską poprzez umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	1.2.Udzielenie pomocy w poszukiwaniu odpowiedniej pracy.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	1.3.Opiniowanie wniosków do sądu o powrót dziecka do rodziny naturalnej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
2.Wspieranie rodziny naturalnej, do której powróciło dziecko z pieczy zastępczej	2.1.Praca socjalna z rodziną do której powróciło dziecko z pieczy zastępczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	2.2.Monitorowanie sytuacji dziecka, które wyrokiem sadu wróciło do rodziny naturalnej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023

ODBIORCY PROGRAMU

- rodziny z terenu gminy Zambrów przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- dzieci i młodzież, którym rodzina nie zapewnia należytej opieki,
- przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.

REALIZACJA PROGRAMU

1. Program realizowany będzie na terenie gminy Zambrów w latach 2021 – 2023.

2. Działania, mające na celu realizację założeń programu a nastawione na bezpośrednią pracę z rodziną, są koordynowane i organizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie poprzez:

- diagnozowanie problemów rodziny i dziecka,
- podejmowanie działań w środowisku, inicjowanie interwencji w uzasadnionych przypadkach,
- opracowanie i realizację planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- monitorowanie sytuacji rodzin, zwłaszcza niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnionych, stosujących przemoc.

PRZEWIDYWANE REZULTATY PROGRAMU

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

- polepszenie sytuacji dziecka i rodziny,
- zmniejszenie liczby dzieci objętych opieką pieczy zastępczej,
- przeciwdziałanie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej,
- umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny naturalnej poprzez przywrócenie jej prawidłowych funkcji,
- reintegracja rodzin naturalnych poprzez powrót dziecka do rodziny,
- wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa rodziny i dziecka,

- zmiana postaw społecznych,
- zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka,
- poprawa i wzrost jakości funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego,
- wzrost poczucia sprawczości członków rodzin,
- wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych,
- ograniczenie patologii społecznej,
- polepszenie i rozwój efektywnej współpracy między instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w realizację Programu Wspierania Rodziny.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny są:

- budżet państwa,
- budżet gminy,
- środki pozabudżetowe pozyskane z innych źródeł.

PARTNERZY W REALIZACJI PROGRAMU

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie.
3. Szkoły na terenie gminy Zambrów.
4. Policja.
5. Służba zdrowia.
6. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Zambrowie.
7. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zambrowie.
8. Zespół Interdyscyplinarny na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
9. Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Ostoja” w Zambrowie.
10. Caritas.
11. Organizacje pozarządowe.

MONITORING i EWALUACJA

Działania wynikające z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 będą koordynowane i analizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie.

Monitorowanie przebiegu Programu będzie odbywało się na bieżąco.

Po rocznej analizie założeń i przebiegu ich realizacji będzie dokonywana ocena poszczególnych działań ujętych w Programie. Na jej podstawie powzięte działania będą kontynuowane lub zmieniane stosownie do potrzeb.

Sprawozdanie z przebiegu programu zostanie przedłożone Wójtowi Gminy oraz Radzie Gminy do końca marca każdego roku, po upływie pełnego roku realizacji Programu.

Gminny Program Wspierania Rodziny w gminie Zambrów ma charakter otwarty: jego ewaluacja będzie prowadzona zależnie od aktualnie występujących potrzeb i będzie przebiegała poprzez zbieranie, analizę i interpretację danych.

PODSUMOWANIE

Głównym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest zapobieganie dysfunkcji rodziny poprzez tworzenie systemu wspomagającego rodzinę, dzieci, młodzież, w taki sposób aby była w stanie samodzielnie zmierzyć się z własnymi problemami. Pomoc powinna mieć na celu podtrzymanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych poprzez wzmocnienie zasobów tkwiących w poszczególnych członkach rodziny, poprawę jakości życia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Aby skutecznie zapobiegać dysfunkcji rodziny koniecznością jest zaangażowanie wszystkich instytucji, które wspierają rodzinę.

Najważniejszą sprawą jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dla dzieci i młodzieży w taki sposób, aby zapobiegać powielaniu nieprawidłowych wzorców w przyszłości. Pozostawienie rodzin bez fachowego dla nich wsparcia i pomocy specjalistycznej może spowodować wzrost zjawiska ich degradacji i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami. Ważne jest, by pomoc specjalistyczna (psychologiczna, prawna, itp.) mogła być dla rodzin ubogich bezpłatna. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej został utworzony także ze względu na dobro dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodzin przewyciężających trudności w opiekowaniu się i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji o organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.

Tabela nr 2. Liczba bezrobotnych mieszkańców Gminy Zambrów

Lata	Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych ogółem	W tym: kobiety	W tym: mężczyźni
2018 (stan na dzień 31.12.2018r.)	212	119	93
2019 (stan na dzień 31.12.2019r.)	194	115	79
2020 (stan na dzień 31.11.2020r.)	165	98	67

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zambrowie

Analiza danych zawartych z powyższej tabeli pozwala wysunąć następujące wnioski w obszarze demograficznym. Od kilku lat liczba mieszkańców Gminy Zambrów nieznacznie spada. Tendencja ta spowodowana jest w głównej mierze ujemnym przyrostem naturalnym oraz migracjami mieszkańców.

Do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny niezbędna jest również analiza danych o osobach i rodzinach z terenu gminy objętych wsparciem GOPS w Zambrowie. Jak wynika z powyższych danych Gminę Zambrów według stanu na dzień 31 listopada 2020 r. zamieszkuje 8 768 mieszkańców z czego 165 osób zarejestrowanych było w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoby bezrobotne.

Problemy społeczne w gminie Zambrów rozwiązuje przede wszystkim Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, przy współpracy z instytucjami, stowarzyszeniami, ze szkołami, Komendą Powiatową Policji, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrów, Sądem Rejonowym w Zambrowie, kuratorami sądowymi, Gminnym Zespołem Interdyscyplinarnym, Poradnią Pedagogiczno – Psychologiczną w Zambrowie, Stowarzyszeniem Klubem Abstynenta „Ostoja” w Zambrowie, Ośrodkiem Wsparcia Rodziny Caritas Zambrów.

Poniżej zostały przedstawione zbiorcze statystyki dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2018 – 2019 oraz powodów przyznania pomocy rodzinom przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie w roku 2018 i 2019. Należy pamiętać, że pomoc danej rodzinie mogła zostać udzielona z więcej niż jednego powodu.

Tabela Nr 3. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2018 - 2019.

Rok	Liczba rodzin ogółem	Rodziny z dziećmi ogółem	Liczba rodzin z 1 dzieckiem	Liczba rodzin z 2 dziećmi	Liczba rodzin z 3 dziećmi	Liczba rodzin z 4 dziećmi	Liczba rodzin z 5 dziećmi i więcej
2018	177	55	19	16	12	5	2
2019	161	51	22	15	9	2	2

Źródło: dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zambrowie.

Łącznie ze świadczeń z pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródło finansowania skorzystało w 2018 r. 177 rodzin, w których liczba osób wynosiła 401, zaś w 2019 r. było ich 161 a liczba osób w rodzinie to 354. Z przedstawionej tabeli wynika, że w analizowanych latach liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej nieznacznie maleje.

Tabela Nr 4. Powody przyznawania pomocy społecznej w 2018 r. i 2019 r.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	
	2018 r.	2019 r.
Ubóstwo	111	105
Niepełnosprawność	77	71
Bezrobocie	60	69
Długotrwała lub ciężka choroba	46	54
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	44	41
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny niepełne	19	17
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny wielodzietne	19	13
Zdarzenie losowe	5	6
Alkoholizm	2	2
Bezdomność	0	2
Narkomania	1	1
Sytuacja kryzysowa	0	1
Trudności w przystosowania się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1

Źródło: dane ze sprawozdań rocznych GOPS.

Wśród osób ubiegających się o wsparcie w ramach ustawy o pomocy społecznej nadal głównym powodem przyznawania świadczeń jest ubóstwo. Kolejnymi powodami udzielenia pomocy były niepełnosprawność, bezrobocie oraz długotrwała lub ciężka choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych. Jak wynika z powyższych danych dzięki dobrze prowadzonej pracy socjalnej liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej systematycznie maleje. Pracownicy socjalni w swojej pracy bardzo duży nacisk kładą na aktywizowanie i motywowanie swoich klientów do podejmowania działań ukierunkowanych na poprawę ich sytuacji życiowej. Współpracują w tym zakresie z wieloma instytucjami i organizacjami, co przynosi efekty w postaci usamodzielnienia się klientów i uniezależnienie od pomocy społecznej.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie realizuje również zadania z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. W analizowanych latach GOPS w Zambrowie nie współfinansował tego zadania (tzn. nie partycypował w kosztach pobytu dziecka w pieczy instytucjonalnej).

W sytuacji, gdy rodzice znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej i nie są w stanie sami wypełniać należycie funkcji opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci o potrzebie umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej decyduje Sąd Rodzinny. Postanowienia Sądu wykonuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, zapewniając opiekę, a gmina, właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej albo rodzinnym domu dziecka, ponosi odpowiednio wydatki:

1. 10 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

2. 30 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,

3. 50 % wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Z danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie (wg stanu na dzień 31.11.2020 r.) wynika, że z terenu gminy Zambrów liczba dzieci w rodzinach zastępczych w 2020 r. wynosiła 1, w tym w spokrewnionej rodzinie zastępczej – 1 dziecko. Żadne dziecko z terenu gminy nie znalazło się w niezawodowych rodzinach zastępczych, w zawodowych rodzinach zastępczych, czy w rodzinnym Domu Dziecka.

Rodziny z bezrobociem oraz trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi stanowią znaczną część klientów pomocy społecznej. Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa oraz marginalizacji społecznej.

Mieszkańcy wsi są szczególnie narażeni na utrwalanie się ubóstwa, ponieważ mają gorszy dostęp do infrastruktury społeczno – technicznej, są gorzej wykształceni, a dominującym typem gospodarstwa domowego są liczebne gospodarstwa domowe. W roku 2018 liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną wyniosła 401, zaś w 2019 r. – to 354 osoby. Zjawisko bezrobocia na wsi jest trwalsze, a rynek pracy jest mniej elastyczny, ma więc inny charakter niż w mieście. Dlatego też problem bezrobocia na wsi przyjął jakościowo inny wymiar niż w miastach, dysponujących rozleglejszym rynkiem pracy, stwarzającym mieszkańcom większe szanse na jej znalezienie niż ma to miejsce na obszarach wiejskich. Dodatkowo wieś utożsamiana jest zazwyczaj z ludnością zajmującą się rolnictwem i pracującą we własnych gospodarstwach, tymczasem coraz większa część mieszkańców wsi to osoby żyjące w rodzinach nie posiadających gospodarstw rolnych. Osoby trwale ubogie, bezrobotne, cechuje poczucie bezradności, bezsilności oraz zepchnięcia na margines społeczny. Z powodu podejmowania prac dorywczych i potrzeby oszczędzania, takie osoby nie uczestniczą czynnie w życiu społecznym ani nie korzystają z dóbr kulturowych. Do grup szczególnie zagrożonych ubóstwem można zaliczyć rodziny, w których członkowie utrzymują się z niezarobkowych źródeł, innych niż renta czy emerytura.

Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych. Pracownicy socjalni spotykają się z coraz trudniejszymi sytuacjami i zjawiskami występującymi w rodzinach korzystających z pomocy. Wzrost uruchamianych procedur Niebieskiej Karty wynika m.in. z większej świadomości społecznej, wiedzy na temat swoich praw w zakresie pomocy ofiarom przemocy domowej. Zespół Interdyscyplinarny jest głównym elementem gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W jego skład wchodzi specjalistów, którzy podejmują się współpracy, aby w ramach posiadanych kompetencji pomagać rodzinom, u których występuje zjawisko przemocy. Istnienie ZI pozwala na prowadzenie skoordynowanych działań umożliwiających szerokie spojrzenie na problemy klienta i jego najbliższych, a także daje możliwość podjęcia zaplanowanych, niepowielających się i niewykluczających się nawzajem działań. Taka dobra współpraca skutecznie zwalcza zjawisko przemocy domowej, poprawia relacje w rodzinach, a także uczy (szczególnie ofiary przemocy) jak istotne jest postrzeganie siebie, jako człowieka wartościowego zasługującego na spokojne życie. W 2020 r. odbyło się 8 posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego, prowadzono postępowanie u 13 rodzin z terenu Gminy Zambrów, u których stwierdzono zaistnienie zjawiska przemocy w rodzinie. Większość Niebieskich Kart zostało założonych przez KPP w Zambrowie. Warto podkreślić, że główne założenia planów pomocy sporządzonych dla w/w rodzin to przede wszystkim: praca socjalna świadczona dla rodziny w środowisku, szeroko rozumiane wsparcie ofiary przemocy domowej (psychologiczne, prawne, socjalne, w razie potrzeby także finansowe), współpraca z KPP w Zambrowie w ramach działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom przemocy domowej. Poprzez w/w działania ZI Gminy Zambrów w 2020 r. osiągnął cele w postaci:

- poprawa bezpieczeństwa w rodzinach, gdzie została założona Niebieska Karta – A;
- przezwyciężenie emocjonalnych skutków przemocy;
- uświadomienie sprawy problemu przemocy w rodzinie;

- zaprzestanie stosowania zachowań przemocowych w stosunku do rodziny;
- nawiązanie nowych relacji między członkami rodziny, gdzie występowała przemoc.

CEL GŁÓWNY

Stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w środowisku rodziny biologicznej oraz wspieranie rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo – wychowawczych w gminie Zambrów.

CELE SZCZEGÓŁOWE

1. Stworzenie efektywnego systemu wsparcia rodzin w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych:

- pomoc finansowa,
- pomoc rzeczowa,
- objęcie dożywianiem dzieci tego wymagających,
- monitorowanie sytuacji zdrowotnej rodziny.

2. Wspieranie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo – wychowawczych poprzez współpracę z pracownikami socjalnymi.

3. Prowadzenie wszechstronnej pracy socjalnej z rodziną.

4. Podejmowanie działań w celu pozostawienia dzieci w rodzime biologicznej oraz przywróceniu dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinom biologicznym.

5. Współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Gminny Program Wsparcia Rodziny, jest dokumentem przewidzianym do realizacji na lata 2021–2023. Jego celem jest stworzenie spójnego systemu środowiskowej pracy opiekuńczo – wychowawczej, dzięki któremu zwiększa się szanse życiowe dzieci z zaniedbanych środowisk bez konieczności zrywania więzi z rodziną.

Pierwszym priorytetowym celem tego Programu jest, aby dziecko wychowywało się jak najdłużej w rodzinie naturalnej.

Zawiera on propozycje skoordynowanych działań, zarówno profilaktycznych, jak i zmniejszających skutki patologii, skierowanych do rodzin, które wymagają pomocy nie tylko materialnej, ale głównie socjalnej oraz specjalistycznej (psychologicznej, prawnej, pedagogicznej). Proponowane działania mają za zadanie wesprzeć rodzinę, w pełnieniu jej podstawowych funkcji, w myśl zasady, że w pierwszej kolejności wykorzystywane powinny być zasoby i możliwości własne rodziny. Najważniejsze z tych działań to:

- edukowanie rodziców, poprzez dostarczenie im wiedzy o prawidłowościach lub nieprawidłowościach funkcjonowania rodziny i ich znaczenia dla rozwoju dziecka,
- wspieranie, m. in. poprzez poradnictwo,
- konsultacje dla osób zgłaszających problemy wychowawcze z dzieckiem.

Pomoc udzielana dziecku i rodzinie będzie obejmować:

- pracę socjalną poprzez bezpośrednie kontakty z rodziną i dzieckiem, udzielanie porad w sprawach życiowych, związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, gospodarowaniem budżetem rodzinnym i potrzebami dzieci,
- mediacje i negocjacje,
- pomoc materialna i rzeczowa,
- pomoc długofalowa, w razie konieczności: objęcie rodziny pomocą asystenta rodziny.

Drugim celem Programu jest powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej.

Podstawowym zadaniem do realizowania tego celu jest inicjowanie działań niezbędnych do uregulowania sytuacji życiowej rodziny i umożliwienie powrotu dziecka. Rodziny, których dzieci opuszczają zastępcze formy opieki wymagają długoterminowego, systematycznego i specjalistycznego wsparcia w pełnieniu ról rodzicielskich. Realizacja założeń przyjętych w Programie pozwoli udzielić rodzinie szybkiej i skutecznej pomocy, aby dziecko mogło do niej powrócić na stałe.

HARMONOGRAM REALIZACJI ZADAŃ

Zadanie	Sposób realizacji	Realizatorzy	Termin realizacji
CEL 1: Zapobieganie umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej			
1. Tworzenie odpowiednich struktur oraz podejmowanie niejednorodnych działań wspierających rodziny z „grupy ryzyka”	1.1. Zatrudnienie asystenta rodziny z chwilą powzięcia informacji o rodzinach wymagających wsparcia asystenta rodziny.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	1.2. Doskonalenie zawodowe pracowników instytucji i organizacji zajmujących się pomocą dziecku i rodzinie.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, wszystkie instytucje i organizacje zajmujące się pomocą dziecku i rodzinie	2021-2023
	1.3. Prowadzenie mediacji w sprawach rodzinnych. Celem działania jest poprawa relacji w rodzinie, dążenie do rozwiązania konfliktów rodzinnych.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja d.s. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny	2021-2023
2. Wsparcie rodziny i dziecka z „grupy ryzyka”	3.1. Organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	Gminna Komisja d.s. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	2021-2023
	3.2. Objęcie dzieci dożywianiem.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	
	3.3. Stała współpraca pedagogów szkolnych z innymi instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz wsparcia dziecka z rodziny „z grupy ryzyka”.	Placówki Oświatowe	2021-2023
	3.4. Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom niezaradnym.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gmina	2021-2023
	3.5. Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Placówki oświatowe	2021-2023
	3.6. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.	Gmina, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
CEL 2: Powrót dziecka z pieczy zastępczej do rodziny naturalnej			

1.Przygotowanie rodziny naturalnej do powrotu dziecka z pieczy zastępczej.	1.1.Praca socjalna z rodzicami, którym czasowo ograniczono władzę rodzicielską poprzez umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	1.2.Udzielenie pomocy w poszukiwaniu odpowiedniej pracy.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	1.3.Opiniowanie wniosków do sądu o powrót dziecka do rodziny naturalnej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
2.Wspieranie rodziny naturalnej, do której powróciło dziecko z pieczy zastępczej	2.1.Praca socjalna z rodziną do której powróciło dziecko z pieczy zastępczej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023
	2.2.Monitorowanie sytuacji dziecka, które wyrokiem sadu wróciło do rodziny naturalnej.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	2021-2023

ODBIORCY PROGRAMU

- rodziny z terenu gminy Zambrów przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- dzieci i młodzież, którym rodzina nie zapewnia należytej opieki,
- przedstawiciele instytucji oraz służb pracujących na rzecz dzieci i rodzin.

REALIZACJA PROGRAMU

1. Program realizowany będzie na terenie gminy Zambrów w latach 2021-2023.

2. Działania, mające na celu realizację założeń programu a nastawione na bezpośrednią pracę z rodziną, są koordynowane i organizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie poprzez:

- diagnozowanie problemów rodziny i dziecka,
- podejmowanie działań w środowisku, inicjowanie interwencji w uzasadnionych przypadkach,
- opracowanie i realizację planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- monitorowanie sytuacji rodzin, zwłaszcza niewydolnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnionych, stosujących przemoc.

PRZEWIDYWANE REZULTATY PROGRAMU

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

- polepszenie sytuacji dziecka i rodziny,
- zmniejszenie liczby dzieci objętych opieką pieczy zastępczej,
- przeciwdziałanie umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej,
- umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny naturalnej poprzez przywrócenie jej prawidłowych funkcji,
- reintegracja rodzin naturalnych poprzez powrót dziecka do rodziny,
- wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa rodziny i dziecka,

- zmiana postaw społecznych,
- zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka,
- poprawa i wzrost jakości funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego,
- wzrost poczucia sprawczości członków rodzin,
- wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych,
- ograniczenie patologii społecznej,
- wzrost poczucia bezpieczeństwa socjalnego,
- polepszenie i rozwój efektywnej współpracy między instytucjami i organizacjami zaangażowanymi w realizację Programu Wspierania Rodziny.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania Gminnego Programu Wspierania Rodziny są:

- budżet państwa,
- budżet gminy,
- środki pozabudżetowe pozyskane z innych źródeł.

PARTNERZY W REALIZACJI PROGRAMU

1. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Zambrowie.
3. Szkoły na terenie gminy Zambrów.
4. Policja.
5. Służba zdrowia.
6. Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Zambrowie.
7. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Zambrowie.
8. Zespół Interdyscyplinarny na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
9. Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Ostoja” w Zambrowie.
10. Caritas.
11. Organizacje pozarządowe.

MONITORING i EWALUACJA

Działania wynikające z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2021-2023 będą koordynowane i analizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie.

Monitorowanie przebiegu Programu będzie odbywało się na bieżąco.

Po rocznej analizie założeń i przebiegu ich realizacji będzie dokonywana ocena poszczególnych działań ujętych w Programie. Na jej podstawie powzięte działania będą kontynuowane lub zmieniane stosownie do potrzeb.

Sprawozdanie z przebiegu programu zostanie przedłożone Wójtowi Gminy oraz Radzie Gminy do końca marca każdego roku, po upływie pełnego roku realizacji Programu.

Gminny Program Wspierania Rodziny w gminie Zambrów ma charakter otwarty: jego ewaluacja będzie prowadzona zależnie od aktualnie występujących potrzeb i będzie przebiegała poprzez zbieranie, analizę i interpretacje danych.

PODSUMOWANIE

Głównym założeniem Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest zapobieganie dysfunkcji rodziny poprzez tworzenie systemu wspomagającego rodzinę, dzieci, młodzież, w taki sposób aby była w stanie samodzielnie zmierzyć się z własnymi problemami. Pomoc powinna mieć na celu podtrzymanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych poprzez wzmocnienie zasobów tkwiących w poszczególnych członkach rodziny, poprawę jakości życia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Aby skutecznie zapobiegać dysfunkcji rodziny koniecznością jest zaangażowanie wszystkich instytucji, które wspierają rodzinę.

Najważniejszą sprawą jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dla dzieci i młodzieży w taki sposób, aby zapobiegać powielaniu nieprawidłowych wzorców w przyszłości. Pozostawienie rodzin bez fachowego dla nich wsparcia i pomocy specjalistycznej może spowodować wzrost zjawiska ich degradacji i skutkować będzie różnorodnymi konsekwencjami. Ważne jest, by pomoc specjalistyczna (psychologiczna, prawna, itp.) mogła być dla rodzin ubogich bezpłatna. System wspierania rodziny i pieczy zastępczej został utworzony także ze względu na dobro dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery miłości i zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci w przekonaniu, że skuteczna pomoc dla rodzin przewyciężających trudności w opiece nad dziećmi i wychowywaniu dzieci oraz skuteczna ochrona dzieci i pomoc dla nich może być osiągnięta przez współpracę wszystkich osób, instytucji o organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami.